

Вайцеховська Оксана Романівна,
докторка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри європейського права
та порівняльного правознавства,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, Україна, м. Чернівці
e-mail: o.vaytsehovska@chnu.edu.ua
ORCID0000-0002-2313-033X

Чепель Ольга Дмитрівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри європейського права
та порівняльного правознавства,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, Україна, м. Чернівці
e-mail: o.chepel@chnu.edu.ua
ORCID0000-0001-5995-7569

doi: 10.21564/2414–990X.155.238447

УДК 340.134

РОЛЬ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ СУДІВ У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА

*Проаналізовано правову природу рішень міжнародних судів та їх вплив на міжнародний фінансовий правопорядок. Рішення міжнародних судів, не створюючи нових міжнародно-правових фінансових норм, виступають як додаткове джерело міжнародного фінансового права, яке, не володіючи самостійністю, в поєднанні з іншими джерелами міжнародного права виконує нормативно-встановну (шляхом *opinio juris* існуючих звичаїв у міждержавній практиці у фінансовій сфері трансформує їх у міжнародно-правові звичаєві норми) та нормативно-підтверджувальну функції (підтверджує правову норму міжнародної угоди між суб'єктами міжнародних фінансових правовідносин, з приводу якої виникла спірна ситуація).*

Розглянуто практику міжнародних судів у фінансовій сфері. Визначено такі ознаки, притаманні рішенням міжнародних судів (включаючи рішення з фінансових питань): 1) локальність (обов'язковість тільки для сторін, які беруть участь у конкретній справі); 2) ситуативність і незапланованість появи; 3) неупередженість (в силу відсутності політичного інтересу у суддів); 4) авторитетність (до складу міжнародних судів входять загальноновизнані фахівці з міжнародного права).

Ключові слова: рішення міжнародного суду; Міжнародний Суд ООН; джерела міжнародного фінансового права.

Вайцеховская О. Р., доктор юридических наук, доцент, доцент кафедры европейского права и сравнительного правоведения, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, Украина, г. Черновцы.

e-mail: o.vaytsehovska@chnu.edu.ua; ORCID 0000-0002-2313-033X

Чепель О. Д., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры европейского права и сравнительного правоведения, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, Украина, г. Черновцы.

e-mail: o.chepel@chnu.edu.ua; ORCID 0000-0001-5995-7569

Роль решений международных судов в системе источников международного финансового права

*Анализируются правовая природа решений международных судов и их влияние на международный финансовый правовой порядок. Отмечается, что решения международных судов, не создавая новых международно-правовых норм, выступают как дополнительный источник международного финансового права, который в сочетании с другими источниками международного права выполняет следующие функции: 1) нормативно-устанавливающую (путем *opinio juris* существующих обычаев в межгосударственной практике в финансовой сфере трансформирует их в международно-правовые обычные нормы); 2) нормативно-подтверждающую (подтверждает правовую норму международного соглашения между субъектами международных финансовых отношений, по поводу которой возникла спорная ситуация).*

Рассмотрено практику международных судов в финансовой сфере. Определены следующие признаки, присущие решениям международных судов (включая решения по финансовым вопросам): 1) локальность (обязательность только для сторон, которые берут участие в конкретном судебном деле); 2) ситуативность и незапланированность появления; 3) беспристрастность (в силу отсутствия политического интереса у судей); 4) авторитетность (в состав международных судов входят признанные специалисты по международному праву).

Ключевые слова: решения международного суда; Международный Суд ООН; источники международного финансового права.

Постановка проблеми. Порівняно з міжнародно-правовими звичаями та міжнародними договорами міжнародні судові рішення є відносно новим елементом міжнародної правової системи, проте вони відіграють важливу роль як для міжнародного правового порядку в цілому, так і галузевих міжнародних правових порядків, оскільки окрім здійснення своєї головної функції – вирішення спорів між державами, міжнародні суди займаються тлумаченням договірних норм, установленням змісту звичаєвих норм міжнародного права тощо. Розмаїття наукових теорій, що існують у доктрині щодо місця судових рішень у системі джерел міжнародного фінансового права, коливається в межах від безсумнівного їх визнання джерелами МФП до заперечення цієї тези і наголошенні на тому, що судові рішення є лише доказами, чия роль зводиться до визначення наявності чи відсутності тих чи інших правових принципів і норм [1, с. 60].

На сучасному етапі проліферація міжнародного судочинства відбувається не тільки у кількісному вимірі шляхом збільшення судів, а й якісному – шляхом створення спеціалізованих судів, що зумовлює виникнення відмінних між собою

регіональних та галузевих практик тлумачення міжнародно-правових норм [2, с. 4–5]. У міжнародному фінансовому правопорядку зазначені явища особливо яскраво проявляються у створенні міжнародних судів, які мають і регіональний, і галузевий (фінансовий) характер одночасно. У контексті вивчення джерел міжнародного фінансового права потребують дослідження питання правової природи рішень міжнародних судів з фінансових питань, зокрема шляхом аналізу відповідної практики міжнародних судів у фінансовій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню окремих питань юрисдикції міжнародних судів присвятили свої праці А. Дмитрієв (А. Dmytriiev), І. Караман (І. Karaman), В. Кононенко (V. Kononenko), В. Ліпкан (V. Lipkan), О. Мельничук (О. Melnychuk), Я. Миколаєнко (Ya. Mykolaienko), О. Поліванова (О. Polivanova), О. Плотніков (О. Plotnikov), Л. Тимченко (L. Tymchenko), В. Толстих (V. Tolstyh) та інші. Практика міжнародних судів у фінансовій сфері вітчизняними науковцями майже не досліджувалась.

Метою статті є аналіз рішень міжнародних судів з фінансових питань, визначення їх правової природи та ролі в системі джерел міжнародного фінансового права.

Виклад основного матеріалу. Одним із перших міжнародних договорів, який заклав основи міжнародного правосуддя, став договір Джея 1794 р. (між США та Великою Британією). Договором передбачалось утворення змішаних комісій для врегулювання територіальних і фінансово-економічних питань, серед останніх, зокрема, повернення США довоєнних боргів [3, с. 507]. З тих пір шлях розвитку міжнародного правосуддя супроводжувався такими подіями, як створення у 1892 р. Союзом міжнародних залізничних перевезень Постійного арбітражного суду, ухвалення Міжнародним парламентським Союзом резолюції про створення Міжнародного третейського суду у 1895 р., закріплення у конвенції Гаазьких конференцій 1899 і 1907 років створення Постійної палати третейського суду [4] тощо. Завершенням процесу формування міжнародного правосуддя, зокрема його важливої складової – судового розгляду міжнародних спорів на постійній основі, – стало створення у 1920 р. Постійної палати міжнародного правосуддя. Її позитивна діяльність викликала у держав довіру до судової форми вирішення спірних питань, що стало поштовхом для створення ними судових установ на постійній та тимчасовій основі [3, с. 511]. Діяльність Постійної палати міжнародного правосуддя продовжив створений на її основі у 1945 р. Міжнародний Суд ООН.

Відповідно до п. д ч. 1 ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН рішення міжнародних судів застосовуються як «допоміжний засіб для визначення правових норм» [5]. Ця норма вказує на неоднаковий статус таких джерел міжнародного права, як міжнародний договір та рішення міжнародних судів. Як зазначає В. Толстих, з одного боку, розробники Статуту «не бажали надавати рішенням Суду статус, рівний статусу договорів і звичаїв, а з іншого боку – у них було відсутнє чітке уявлення про майбутнє значення рішень міжнародних судів» [6, с. 44]. До того ж держави не були готові у 1920 р. дати новому і неви-

пробуваному суду експліцитний дозвіл установлювати право, обов'язкове для всіх країн [7, с. 20].

За роки свого існування Міжнародний Суд ООН зробив вагомий внесок у розвиток та уточнення норм і принципів міжнародного права, а його органи почали згодом виконувати завдання, що не повністю ідентичні тим, які передбачались при їх створенні. Підпункти «а», «б» і «с» ст. 38 Статуту МС ООН мають відношення до походження норм міжнародного права, а підпункт «d» вказує способи визначення норм права – «судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй застосовуються Судом як допоміжний засіб для визначення правових норм» [5]. В. Толстих зазначає, що «при тлумаченні письмових норм Суд використовує дедуктивний метод, тобто адаптує абстрактні норми до обставин конкретної справи; при встановленні звичаю Суд використовує індуктивний метод, тобто виводить знання про загальне (норму) на підставі часткового (дій та волевиявлень держав)» [6, с. 45].

Функція міжнародних судів визначати норми права особливо має важливе значення при встановленні міжнародно-правового звичаю шляхом його визнання. Міжнародний звичай набуває статусу правової норми за допомогою *opinio juris sive necessitatis* – підтвердженням, що тривала практика сприймається учасниками міжнародних правовідносин як правова норма.

Незважаючи на відмінності та особливості окремих видів судів у системі міжнародного правосуддя, їм притаманні спільні риси, які дають розуміння правової природи їх рішень. По-перше, рішення міжнародного суду є результатом судового розгляду спірної ситуації між конкретними суб'єктами міжнародних відносин, тому судові рішення є обов'язковою нормою саме для них і не поширюється на інших суб'єктів. Згідно зі ст. 59 Статуту МС ООН рішення Суду обов'язкове тільки для сторін, які беруть участь у справі, і тільки у даній справі [5].

По-друге, не кожна спірна ситуація між суб'єктами міжнародних правовідносин вирішується за допомогою суду. Держави не хочуть програвати судові справи, тому звертаються до Суду ООН, коли вважають, що виграють справу [8, с. 10]. Тому поява рішень міжнародного суду є ситуативною (випадковою). На відміну від міжнародних договірних і звичаєвих норм, виникнення яких пов'язане з існуванням суспільних відносин, що врегульовуються суб'єктами міжнародних правовідносин шляхом волевиявлення, міжнародні судові рішення не плануються у подібний спосіб. Вони виникають незаплановано, через існування спору і є вирішенням конкретної конфліктної ситуації шляхом застосування правової норми цільового спрямування, яка поширюється на учасників спору. За відсутності спірних ситуацій або при небажанні держав вирішувати у судовому порядку конфліктні випадки у тій чи іншій сфері міжнародних правовідносин відповідних міжнародних судових рішень може ніколи і не з'явитись.

По-третє, за взаємною згодою суб'єкти спірної ситуації можуть відмовитися від підпорядкування рішення міжнародного суду, що може поставити під

питання існування цієї правової норми навіть для учасників спору (за винятком, коли судовим рішенням підтверджуються норми *jus cogens*).

Та незважаючи на вказані особливості, що надають, так би мовити, правової «слабкості» рішенням міжнародних судів, применшуючи їх роль у міжнародному праві, рішенням міжнародних судів надає особливого значення безпрецедентна авторитетність міжнародних судів (особливо МС ООН). Це зумовлено нейтральністю міжнародних судів до учасників спорів та відсутністю власного політичного інтересу, що дає можливість приймати неупереджені рішення. Також важливо те, що міжнародні рішення ґрунтуються на правовій логіці, а до складу міжнародних судів входять загальноновизнані фахівці з міжнародного права. У тих випадках, коли рішення міжнародного суду не впливає безпосередньо з норм міжнародного права, мова йде про перетворювальний характер міжнародного позову та прийняття судового акта в ролі юридичного факту матеріального права, що тягне за собою зміну структури матеріальних відносин [6, с. 53].

На сьогодні інституційна архітектура міжнародного правосуддя охоплює: Міжнародний Суд ООН, Міжнародний третейський суд (формується за конкретними справами й виконує судові функції у зв'язку зі специфікою ситуації та характером справи), Міжнародний трибунал з морського права, Суд ЄС, Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини, Економічний суд СНД, Міжнародний трибунал по Руанді, Міжнародний фінансовий трибунал, численні судові інституції арбітражного характеру. Серед перерахованих судових інституцій міждержавні спори фінансового характеру можуть розглядатись у Міжнародному Суді ООН, Міжнародному третейському суді, Суді ЄС, міжнародних регіональних економічних судах.

У системі джерел міжнародного фінансового права значення рішень міжнародних судів аналогічне, як і для міжнародного права в цілому. У фінансовій сфері такі рішення можуть виноситись як міжнародними судами загальної юрисдикції, так і міжнародними судовими інституціями економічного характеру. Для підвищення законності в системі міжнародного фінансового правопорядку важливим є дотримання норм і принципів міжнародного фінансового права. Міжнародне правосуддя у сфері міжнародних фінансових правовідносин є складовою частиною правового механізму забезпечення правопорядку в цій сфері, дослідження якого потребує правового аналізу спорів між суб'єктами міжнародного права з фінансових питань.

Спірні ситуації, що виникають у процесі співпраці суб'єктів міжнародного права, є наслідком порушення міжнародного зобов'язання, здійсненого через різні причини, наприклад, у силу суперечностей щодо тлумачення умов міжнародних зобов'язань. У міжнародному фінансовому правопорядку спірні випадки між державами з'являються внаслідок порушень ними міжнародно-правових норм, що регулюють: відносини між суб'єктами міжнародного права, які виникають стосовно питань транскордонного руху фінансових ресурсів між ними; відносини між суб'єктами міжнародного права з приводу організації міжна-

родного фінансового правопорядку; відносини між державами щодо уніфікації внутрішніх правових режимів у фінансовій сфері.

Незважаючи на відсутність будь-яких перешкод для вирішення спірних питань фінансового характеру між суб'єктами міжнародних правовідносин у міжнародних судах загальної юрисдикції, судова практика таких судів свідчить про відносно малу кількість справ у цій сфері. Так, серед справ Постійної палати міжнародного правосуддя фінансові аспекти міждержавних правовідносин стали предметом розгляду у справах про сербські та бразильські позики 1929 р.

Справа про виплату сербських позик, що видані у Франції 1929 р. (Франція проти Королівства сербів, хорватів і словенців) [9], полягала у вимогах Уряду Французької Республіки до Королівства сербів, хорватів і словенців виплачувати позики (та відсотки по них), які були раніше отримані Королівством, золотом, а не паперовими грошима – франками (як на тому наполягала сторона Королівства). Сторони, позиваючись до ППМП, надали як правову підставу вказаного спору Спеціальну угоду між двома урядами цих країн, в якій містилися положення щодо наданих з боку французьких держателів облігацій відповідних позик Королівству. ППМП прийняла за даною справою рішення, в якому зазначалось, що власники облігацій мають право отримати оплату номінальної суми своїх цінних паперів (які ще на даний момент не оплачені) у валюті, що має обіг на тих територіях, де цінні папери були отримані, а вартість золотого франка для цих розрахунків встановлюється сторонами спору (еквівалентно вазі золота) [9].

Схожа за своїм предметом розгляду Справа про оплату золотом бразильських федеральних позик, укладених у Франції 1929 року (Франція проти Бразилії) стосувалась спору щодо форми оплати федеральним урядом Бразилії своїх позик – золотом чи паперовими франками [9]. Як і в попередній справі, перед ППМП постала проблема тлумачення Угоди про позику, яка пов'язана з розмірами відсотків, що підлягають сплаті. Рішення ППМП було таким, що неоплачені бразильські облігації, які розміщені у Франції, повинні бути погашені на користь французьких держателів облігацій у валюті місця платежу з конвертацією по ставці, яка буде на день оплати.

Щодо справ МС ООН, то за 1947–2021 роки фінансовим питанням присвячено тільки декілька судових справ: Справа про монетарне золото, вивезене з Риму в 1943 р. (1954), Справа про деякі норвезькі позики (Франція проти Норвегії) 1955 р., Справа про деякі іранські активи (Ісламська Республіка Іран проти Сполучених Штатів Америки) (на розгляді) та Справа щодо застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 2017 р. (Україна проти Росії) (на розгляді).

Під час вирішення спорів і тлумачень норм міжнародного права міжнародні суди здійснюють свій внесок у розвиток права. Причому такий процес розвитку права може відбуватися не тільки під час прийняття міжнародним судом рішень, але і під час відмови від вирішення спору через відсутність у

нього компетенції. Так, у Справі про деякі норвезькі позики 6 червня 1957 року Міжнародний Суд ООН прийняв рішення (№ 27), із якого випливає, що до зобов'язань по позиках повинно застосовуватись право країни, яка випустила позику (право Норвегії). З цієї причини Суд вирішив, що він не володіє юрисдикцією для винесення судового рішення зі спору, який був наданий йому на розгляд заявою французького уряду [10, с. 50]. Відсутність у даному рішенні МС ООН вирішення справи по суті не дає можливості проаналізувати його щодо наявності в його положеннях офіційного підтвердження узагальненої практики міждержавних фінансових відносин, тлумачення норм міжнародних фінансових конвенцій або інше. Проте таке рішення зайвий раз підтверджує, що до правовідносин між державою та іноземною фізичною (або юридичною) особою застосовується національне право. Незважаючи на схожість Справи про норвезькі позики (1957 р.) з вищерозглянутими справами про сербські та бразильські позики (1929 р.) за предметом розгляду, в останніх двох справах юрисдикція Суду (ППМП) визнана, оскільки сторони звернулись щодо вирішення спору стосовно положень спеціальної угоди між урядами країн (тобто міжнародних правових норм).

Натомість у Справі про норвезькі позики (1957 р.) йдеться про відносини між державою і приватною особою. У сучасному міжнародному фінансовому правопорядку яскравим прикладом спеціального міжнародного суду, до компетенції якого належить вирішення фінансових спорів між країною та фізичною (або юридичною) особою іноземної держави є Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів, що заснований Конвенцією про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. [11]. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів входить до організації Групи Світового банку та забезпечує вирішення через примирення та арбітраж інвестиційних спорів між країнами (або уповноваженими органами держав) й особами (фізичними чи юридичними) інших держав (ст. 25 Конвенції) [11]. Згідно зі ст. 42 Конвенції «Арбітраж розглядає спір згідно з нормами права, відповідно до згоди сторін. У випадку відсутності згоди сторін Арбітраж застосовує право Договірної держави, що виступає як сторона у спорі, а також норми міжнародного права, які можуть бути застосовані» [11]. М. Цирина (М. Сугупа) зазначає, що «претензії іноземного інвестора до держави виникають на підставі актів, що приймаються органами держави у сфері публічного права, а вирішення спорів, що виникають у наслідок прийняття таких актів, як й їх господарська діяльність іноземного інвестора, форми його прояву у майновому обігу в державі, що приймає, належать до приватноправової сфери» [12, с. 112].

Такі відносини належать до предмета міжнародного приватного права і регулюються національним законодавством. У сфері міжнародних інвестицій предметом розгляду Міжнародним Судом ООН можуть бути спори щодо міжнародних договорів між країнами, в яких закріплюється співробітництво у сфері інвестицій (наприклад, Угода між Україною та Угорською Республікою про сприяння та взаємний захист інвестицій від 11.10.1994 р.) або ж рамкових

інвестиційних міжнародних договорів, у яких зазначаються положення щодо запровадження рамкових програм кредитування (наприклад, Рамковий договір між Урядом України та Урядом Угорщини про надання кредиту на умовах пов'язаної допомоги від 2016 р. [13]). Саме останній вид міжнародних договорів є правовою підставою укладення на їх основі конкретних кредитних угод між державою та приватними особами іншої держави, спірні ситуації щодо яких входять до компетенції Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.

Наступна судова справа, яка перебуває на стадії розгляду в Міжнародному Суді ООН, стосується застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти Росії). Рішення у справі ще не винесено, на сьогодні є тільки постанова Міжнародного Суду стосовно поданого Україною клопотання щодо тимчасових заходів у даній справі від 19 квітня 2017 р. [14, с. 314–327] (у 2020 р. Міжнародний суд ООН через коронавірус подовжив Росії термін на підготовку відповіді на позов України). Україна 16 січня 2017 р. з метою притягнення Російської Федерації до відповідальності за вчинення актів тероризму та дискримінації під час її незаконної агресії проти України подала позов до Міжнародного Суду ООН, у якому, окрім іншого, стверджує, що Російська Федерація порушує Конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму шляхом надання зброї та інших видів допомоги незаконним збройним формуванням, які вчинили низку актів тероризму на території України [14].

6 березня 2017 р. розпочалося слухання Справи № 166 щодо застосування запобіжних заходів, серед яких і ті, що стосувалися Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму: 1) Росія повинна утримуватись від будь-яких дій, які можуть погіршити або продовжити спір відносно застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму; 2) Росія повинна здійснювати належний контроль над своїм кордоном для запобігання новим актам фінансування тероризму, включаючи передачу зброї; 3) Росія повинна зупиняти і запобігати будь-яким передачам з її території грошових коштів, зброї, транспортних засобів, обладнання або надання навчальної підготовки персоналу, який причетний до актів тероризму на території України; 4) Росія повинна вжити заходів для зупинення всіх діючих на території України груп, що отримували від неї гроші, зброю тощо [14, с. 314–315].

Інші вимоги щодо попередніх заходів, які просила Україна, стосувались Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. У результаті Суд задовольнив тільки вимоги щодо запобіжних заходів стосовно останньої конвенції, оскільки «питання про ризик завдання невинуватої шкоди та невідкладної необхідності виникає тільки у відношенні тимчасових заходів за запитом стосовно Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації» [14]. Щодо вимог України стосовно запобіжних заходів, які стосувались Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму позитивного рішення не винесено. 8 листопада 2019 року Суд ООН, розглянувши заперечення російської сторони з питання юрисдикції щодо Конвенції

про протидію фінансування тероризму в розгляді з Україною, відхилив його і визнав прийнятною до розгляду скаргу України проти РФ щодо фінансування тероризму на Донбасі.

Указана судова справа має важливе значення для формування такої нової сфери міжнародного фінансового правопорядку, як заборона фінансування тероризму. У позові Україною стверджується, що РФ не виконує своїх зобов'язань за статтями 8, 9, 10, 11, 12 та 18 Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму [14, с. 316]. Саме вказані статті містять найголовніші положення Конвенції щодо конкретних дій держав, спрямованих на визначення, виявлення та заблокування будь-яких коштів, які використовуються або виділяються з метою вчинення злочинів [15]. Тому в рішенні Суду ООН, яке буде винесене у цій справі, отримають ґрунтовне висвітлення й інтерпретацію норми Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, які, на думку автора, є міжнародно-правовим закріпленням одного з принципів сучасного міжнародного фінансового права – заборона фінансування тероризму (більш детально: [16, с. 122–162]).

У врегулюванні спірних ситуацій між суб'єктами міжнародного права з фінансових питань важливу роль відіграють спеціалізовані суди економічного характеру. Так, з метою однотипного застосування угод держав СНД та економічних зобов'язань, що з них випливають, шляхом вирішення спорів з економічних питань у 1992 р. був створений Економічний суд СНД. До компетенції Суду належать вирішення міждержавних економічних спорів (враховуючи фінансові): 1) що виникають при виконанні економічних зобов'язань, передбачених актами СНД і його інститутів; 2) про відповідність нормативних та інших актів держав СНД з економічних питань актам СНД (п. 3 Статуту Економічного суду СНД). Також Суд здійснює тлумачення застосування актів СНД, актів законодавства колишнього СРСР (п. 5 Статуту Економічного суду СНД) [17].

Прикладом тлумачення Судом норм міжнародних договорів з фінансових питань (укладених між країнами СНД) слугує Консультативний висновок Економічного суду Співдружності Незалежних Держав № 01-1/3-11 від 8.02.2012 р., в якому Суд тлумачить положення Договору про створення Міждержавного фонду гуманітарного співробітництва держав-учасниць СНД від 25.05.2006 р., положення Статуту цього Фонду, положення Рішення Ради голів урядів країн СНД про фінансове забезпечення діяльності органів Фонду тощо [18].

До рішень Економічного суду СНД з фінансових питань належить Рішення від 23 березня 2001 р. у справі стосовно валюти, в якій сплачується державне мито. Так, Вищий Господарський суд Білорусі звернувся до Суду із запитом про тлумачення застосування статей 2 та 3 Угоди про розмір державного мита та порядок його стягнення при розгляді господарських спорів між суб'єктами господарювання різних держав від 24.12.1993 р. [19]. Відповідно до статей 2 та 3 Угоди розмір мита становить 10 відсотків від суми позову, а єдиним грошовим еквівалентом при сплаті мита – російський рубль. Причиною розгляду в Суді цієї Угоди стала невизначеність у тлумаченні ст. 3 вказаної Угоди, яка чітко не

визначає можливість використання російського рубля при поданні позову, ціна якого вказана у вільно конвертованій валюті, наприклад, у доларах США. У вказаній справі Суд зазначив, що учасники господарських відносин мають право використовувати будь-яку валюту у розрахунках між собою, проте для сплати державного мита потрібно використовувати національну валюту держави суду згідно з національним законодавством, оскільки Угода не встановлює процедуру перерахунку ціни позову з вільно конвертованих валют на державну валюту країни суду в СНД [20, с. 177–178]. На думку Б. Остроухова (B. Ostrouhov), дане рішення демонструє обмеження впливу міжнародного права на публічно-правову надбудову валютних відносин держав, ілюструючи реалізацію права на захист державної валюти в аспекті оплати за публічно-правові послуги державних органів [20, с. 178].

Вбачається, в Економічному суді СНД таке «обмеження впливу міжнародного права» набагато глибше, ніж зазначив учений. Так, аналіз змісту Статуту Економічного суду СНД свідчить про відсутність у його положеннях жодного посилання на норми і принципи міжнародного права. Будь-яке рішення Суду за результатами розгляду спору «повинно відповідати положенням угод та інших актів Співдружності Незалежних Держав...» (п. 4 Статуту) [17]. Тобто у випадку, якщо акти СНД є такими, що не відповідають міжнародним економічним принципам та міжнародному праву в цілому, це ніяк не впливає на рішення Суду. Основний критерій правомірності дій держав СНД в економічних відносинах – відповідність актам СНД. За таких умов є підстави ставити під сумнів поширення міжнародних економічних принципів на регіональний економічний правопорядок СНД та існування правових механізмів їх захисту в Економічному суді СНД. У даному контексті О. Ковальов зазначає, що повноваження Суду вирішувати питання щодо відповідності внутрішньодержавних нормативних актів договорам, укладеним у рамках СНД, навряд чи правомірні [21, с. 321].

У цілому наявність регіонального економічного суду є правовим «благом» для держав-учасниць [20, с. 158] з двох причин: по-перше, в суді економічної предметної спрямованості справи розглядаються кваліфікованими спеціалістами з міжнародного економічного права; по-друге, в суді регіонального характеру членами виступають держави зі схожою правовою традицією та моделлю національної економіки, яка притаманна даному регіону. Але у даному разі Суд не виконує роль ефективного інструменту правового механізму дотримання законності в економічному просторі СНД.

Слід зазначити, що в цьому регіоні з 2010 р. по 2014 р. діяв Суд Євразійського економічного співтовариства. Він виконував такі функції: одноманітне застосування Договору про заснування Євразійського економічного співтовариства та інших договорів, що діють у рамках ЄврАзЕС; розгляд спорів економічного характеру, що виникають між державами-членами ЄврАзЕС з питань реалізації рішень органів ЄврАзЕС і договорів, що діють у рамках ЄврАзЕС; надання щодо них роз'яснень і висновків (ст. 13 Статуту Суду ЄврАзЕС [22]). Приміром, предметом розгляду в Суді були положення Угоди про узгоджені

принципи валютної політики [23], які укладені між такими країнами ЄврАзЕС, як Росія, Білорусь і Казахстан у 2010 р. Даний Суд припинив своє існування разом з Євразійським економічним співтовариством у 2014 р.

Важливу роль у забезпеченні законності в рамках регіонального правопорядку Європейського Союзу здійснює Суд Європейського Союзу. «У правовій системі Європейського Союзу, – зазначає Т. Комарова (Т. Komarova), – керівна роль у застосуванні та тлумаченні права ЄС належить Суду ЄС, який забезпечує однакове тлумачення цього права задля розвитку інтеграції. Саме Суд ЄС визначив статус європейського правопорядку та його співвідношення з національними та міжнародним правопорядками» [24, с. 220]. На думку М. Микієвича (М. Mykiiévych) та І. Яворської (І. Yavorska), «внаслідок реалізації Судом функції тлумачення права ЄС забезпечується деталізація норм установчих договорів, формування принципів права ЄС, як керівних засад функціонування правової системи Європейського Союзу, розвиток окремих положень актів вторинного права ЄС» [25, с. 18]. Рішення Суду ЄС сприяють забезпеченню однорідної імплементації уніфікованих норм, включаючи фінансово-правові норми, що містяться в актах первинного та вторинного права ЄС.

В африканському регіоні з 1994 р. функціонує Суд Економічного і валютного співтовариства держав Центральної Африки [26] (Economic and Monetary Community of Central Africa (СЕМАС)). До компетенції Суду СЕМАС належить дві групи питань Суду: юридичний контроль за діяльністю СЕМАС та витрачання бюджету СЕМАС. Така предметно-функціональна спрямованість Суду зумовила його відповідну структуру, яка має Юридичну палату для вирішення спорів і Рахункову палату, що здійснює контрольно-аудиторські функції щодо перевірки виконання бюджету СЕМАС. Договір про створення СЕМАС від 1994 р. не містить положень про суверенітети країн-членів, при цьому правові акти, які приймаються СЕМАС, включаючи рішення Суду СЕМАС, встановлюють права й обов'язки приватних осіб і підлягають пріоритетному застосуванню органами влади держав-членів [27, с. 393]. Предметна компетенція органів СЕМАС охоплює переважно всі питання функціонування державної економіки: переміщення товарів, робіт і послуг, фінансову і валютну політику, гармонізацію законодавства та інше. Суд СЕМАС поряд з іншою міжнародною судовою інституцією Африки – Судом Економічного співтовариства держав Західної Африки – «забезпечують виконання норм міжнародного права» [20, с. 164] та підтримують міжнародний фінансовий правопорядок у цьому регіоні.

Окрім вирішення міждержавних конфліктів шляхом судового розгляду, ст. 33 Статуту ООН передбачає серед іншого і такий мирний шлях вирішення спорів, як міжнародний арбітраж [5]. Відповідно до Конвенції про мирне розв'язання міжнародних зіткнень від 1907 р. [4] до предмета міжнародного третейського суду належить вирішення спорів між державами (ст. 37 Конвенції), які для вирішення спорів, що виникли або можуть виникнути, укладають відповідну угоду про третейський суд (ст. 39 Конвенції). Особливим видом між-

народного арбітражу є Постійна палата третейського суду, створена Гаазькими конвенціями 1899 і 1907 р.

У прикінцевих положеннях майже усіх міжнародних договорів з фінансових питань містяться положення про порядок вирішення спірних ситуацій між сторонами договору щодо його виконання. Ці положення різняться за своїм формулюванням, ступенем деталізації та обсягом відповідних положень, проте в більшості своїй вони фіксують домовленість сторін вирішувати спори в арбітражному суді. Статтею 24 Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму від 1999 р. передбачено, що будь-який спір між двома і більше державами-учасницями щодо тлумачення або застосування конвенції, який не може бути врегульований шляхом переговорів протягом розумного періоду часу, буде вирішений шляхом арбітражу, а у разі неможливості домовитись про організацію арбітражу (протягом шести місяців з дня звернення з проханням про арбітраж) будь-яка сторона спору може передати спір у Міжнародний Суд [15]. Подібний порядок вирішення спірних питань також передбачений ст. 48 Конвенції Ради Європи «Про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності» [28].

Стаття 5 Угоди між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про сприяння капіталовкладенням від 1992 р. містить положення, що будь-який спір між сторонами щодо тлумачення угоди, який, на думку однієї зі сторін, торкається питання міжнародного публічного права, що виникає з будь-яким проектом або діяльністю, стосовно якої було надано покриття, буде (за неможливості врегулювання за взаємною згодою) переданий до арбітражного суду [29].

Відповідно до ст. XXIX Статуту Міжнародного валютного фонду «при виникненні спору між Фондом і державою, що вийшла з нього, або між Фондом і будь-якою державою-членом під час ліквідації Фонду, такий спір передається на арбітраж у третейський суд...» [30]. Аналогічний порядок вирішення спірних ситуацій між МБРР і державою передбачений ст. IX Статті Угоди 1945 р. (Про Міжнародний банк реконструкції та розвитку) [31].

Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком від 2015 р. передбачає, що спірні ситуації, які не можуть бути вирішені мирною домовленістю, передаються до арбітражного суду згідно з Арбітражним регламентом Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ст. 11) [32].

В окремих міжнародних фінансових договорах порядок розгляду спорів зазначається в загальних рисах – з посиланням на процедури, що «передбачені міжнародним правом» (ст. 10 Угоди про створення Платіжного союзу держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав [33]), або ж взагалі не згадуються в угодах – це притаманно всім угодам про уникнення подвійного оподаткування (наприклад, Конвенція між Урядом України і Урядом Французької Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 1997 р. [34]) та деяким іншим кредитним угодам (наприклад, Кредитна угода про Позику на

розвиток підприємств між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 11.07.1996 р. [35]).

Правовий аналіз способів вирішення спірних питань між суб'єктами міжнародного фінансового правопорядку, що передбачаються в міжнародних договорах, свідчить про відсутність єдиного механізму врегулювання спорів з фінансових питань. Це наштовхувало науковців, політиків і фінансистів на різних етапах розвитку міждержавних фінансових відносин на думку про створення міжнародної судової інституції з фінансових питань.

Ще у 1935 р. питання створення міжнародного суду з позик порушувалось голландською делегацією перед Асамблеєю Ліги Націй, оскільки уряди країн-кредиторів не мали впевненості щодо компетентності судів, які розглядали спори з договорів позики. Відповідно до цієї ініціативи був створений комітет з вивчення договорів про міжнародні позики, доповідь якого (у 1939 р.) містила, зокрема, положення передбачати в договорах застереження про вирішення спорів третейським судом, що підлягає призначенню Президентом ППМП. Також у доповіді зазначалось, що складнощі юридичного характеру можуть бути вирішені тільки у разі прийняття конвенції про заснування міжнародного суду з позик, компетенція якого б поширювалася на всі міжнародні позики [27, с. 40].

Професор Гарвардського університету Менлі О. Хадсон (Menli O. Hadson) (суддя ППМП) у 1947 р. висловив думку щодо створення спеціалізованих судів, зокрема міжнародних торгових судів, міжнародного суду з позик та інших [36]. Ідея диференціації міжнародного правосуддя на сьогодні частково втілена в життя шляхом створення Міжнародного кримінального суду, Міжнародного суду екологічного арбітражу та примирення тощо.

Стрімке зростання обсягів транскордонних рухів фінансових коштів в умовах глобалізації є наслідком реалізації міжнародних фінансових угод, кількість яких неухильно зростає. Така тенденція зумовила об'єктивну необхідність у створенні міжнародно-правового центру вирішення спірних питань у сфері фінансів шляхом заснування централізованої спеціалізованої міжнародної судової інституції фінансового характеру. У міжнародно-правовій літературі зустрічаються думки щодо необхідності створення Міжнародного фінансового суду. Так, Б. Остроухов (B. Ostrouhov) вважає, що «на сучасному етапі розвитку міжнародного права для розгляду міжнародних фінансово-правових спорів міжнародним судом спеціальної компетенції може бути створений Міжнародний фінансовий суд», напрямки діяльності якого охоплювали би всю фінансову сферу міждержавних відносин (а не тільки відносини з питань позики) [20, с. 164].

Відкриття у січні 2012 р. в Гаазі Міжнародного фінансового трибуналу [37] стало позитивним кроком у підвищенні ефективності арбітражного судочинства у фінансовій сфері. До роботи Міжнародного фінансового трибуналу залучено майже сотню відомих експертів у сфері фінансів з різних країн світу, що робить його незалежним арбітром у складних фінансових спорах між компаніями, які діють на глобальних ринках. Наступним кроком в умовах зростання системних фінансових ризиків, що загрожують світовими фінансовими кризами, може

статі заснування Міжнародного фінансового суду. На фоні посилення міждержавної координації у сфері фінансів, що має місце після світової фінансової кризи 2008 р., Міжнародний фінансовий суд може стати одним із правових запобіжників систематичних порушень міжнародного фінансового права, що дестабілізують міжнародний фінансовий правопорядок.

Висновки. Не створюючи нових міжнародно-правових фінансових норм, міжнародні судові рішення виступають як додаткове джерело міжнародного фінансового права, яке, не володіючи самостійністю, в поєднанні з іншими джерелами міжнародного права виконує такі функції: 1) нормативно-встановну – шляхом *opinio juris* існуючих звичаїв у міждержавній практиці у фінансовій сфері трансформує їх у міжнародно-правові звичаєві норми; 2) нормативно-підтверджувальну – підтверджує правову норму міжнародної угоди між суб'єктами міжнародних фінансових правовідносин, з приводу якої виникла спірна ситуація.

Міжнародним судовим рішенням (включаючи ті, що стосуються фінансових питань) притаманні такі ознаки: 1) локальність (обов'язковість тільки для сторін, які беруть участь у справі, і тільки у даній справі); 2) ситуативність і незапланованість появи; 3) неупередженість (у силу відсутності політичного інтересу у суддів); 4) авторитетність (до складу міжнародних судів входять загальноновизнані фахівці з міжнародного права).

Список літератури

1. Лазбінник Л. Л., Анісімова М. Ф. Міжнародне фінансове право : навч. посібник. 2-ге вид., онов. і допов. Ірпінь : Університет ДФС України, 2017. 700 с.
2. Плотніков О. В. Вплив міжнародних судових органів права на фрагментацію міжнародного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2013. 16 с.
3. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії : підручник / за ред. В. Г. Буткевича. Київ : Либідь, 2002. 608 с.
4. II Конвенція про обмеження застосування сили у разі стягнення договірних боргових зобов'язань від 18.10.1907 р., № 995_444. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_444/sr:max25 (дата звернення: 25.06.2021).
5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26.06.1945 р. № 995_010. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 29.06.2021).
6. Толстих В. Рішення міжнародних судів. *Міжнародне право*. 2012. № 2. С. 41–54.
7. Brownlie I. Principles of public international law. Oxford University Press, 2003. 745 p.
8. Justice in International Law. Selected Writings of Judge Schwebel Stephen M. Cambridge University Press, 2008. 648 p. URL: <https://www.amazon.com/Justice-International-Law-Selected-Writings/dp/0521072999> (дата звернення: 25.06.2021).
9. Case Concerning the Payment of Various Serbian Loans Issued in France. Judgment №. 14. 12 July 1929. URL: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1929.07.12_payment1.htm (дата звернення: 21.06.2021).
10. Дело о некоторых норвежских займах. Решение от 6 июля 1957 года. *Краткое изложение решений, консультативных заключений и постановлений Международного Суда 1948–1991 г. ООН*. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/summaries/summaries-1948-1991-ru.pdf> (дата звернення: 21.06.2021).
11. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. № 995_060. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_060 (дата звернення: 23.06.2021).

12. Царина М. А. Правовая природа Международного центра по урегулированию инвестиционных споров (МЦУИС). *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2017. № 4. С. 106–113.
13. Рамковий договір між Урядом України та Урядом Угорщини про надання кредиту на умовах пов'язаної допомоги від 24.11.2016 р. № 348_001-16. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/348_001-16/page2#n2 (дата звернення: 23.06.2021).
14. Применение Международной конвенции о борьбе с финансированием терроризма и Международной конвенции о ликвидации всех форм расовой дискриминации (Украина против Российской Федерации) [Временные меры]. Постановление от 19 апреля 2017 года. Краткое изложение решений, консультативных заключений и постановлений Международного Суда 2013–2017 годы. ООН. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/summaries/summaries-2013-2017-ru.pdf> (дата звернення: 23.06.2021).
15. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 р. № 995_518. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_518 (дата звернення: 25.06.2021).
16. Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та сучасний стан розвитку : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2019. 560 с.
17. Положение об Экономическом суде Содружества независимых государств от 06.07.1992 г. URL: http://sudsng.org/download_files/docs/dk17s021p_01.pdf (дата звернення: 20.06.2021).
18. Консультативное заключение Экономического Суда Содружества независимых государств о толковании пунктов 1 и 3 статьи 3 Договора о создании Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств-участников Содружества независимых государств от 25 мая 2006 года, статьи 4, части пятой статьи 9, части четвертой статьи 10, части первой статьи 11, пунктов 1 и 3 статьи 12 Устава Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств-участников Содружества независимых государств, утвержденного Договором от 25 мая 2006 года, пунктов 1 и 3 Решения Совета глав правительств Содружества Независимых Государств о финансовом обеспечении деятельности органов Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств-участников Содружества независимых государств и предельной численности его Исполнительной дирекции от 25 мая 2007 года (с изменениями от 14 ноября 2008 года) от 8 февраля 2012 года № 01–1/3–11. URL: http://sudsng.org/download_files/rh/2012/zk_01-1_3-11_08022012.pdf (дата звернення: 20.06.2021).
19. Угода про розмір державного мита та порядок його стягнення при розгляді господарських спорів між суб'єктами господарювання різних держав від 24.12.1993 р. № 997_895. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_895 (дата звернення: 25.06.2021).
20. Остроухов Б. А. Суверенитет государств в международном финансовом праве (проблемы реализации суверенных прав и международного правосудия) : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Москва, 2011. 230 с.
21. Ковалев А. А. Международное экономическое право и правовое регулирование международной экономической деятельности : учеб. пособие. Москва : Научная книга, 2007. 431 с.
22. Статут Суда Евразийского экономического сообщества от 05.06.2010 г. URL: http://www.consultant.ru/ocument/cons_doc_LAW_103670/f19a828259e8cd58b46dd2705e3fabf1be7a259a/ (дата звернення: 25.06.2021).
23. Соглашение о согласованных принципах валютной политики/ Заключено в г. Москве 09.12.2010. (прекратило действие с 01.01.2015 на основании международного договора от 29.05.2015). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_113001/ (дата звернення: 25.06.2021).
24. Комарова Т. В. Суд Европейского Союзу та міжнародний правопорядок. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 108 (Ч. I). С. 219–224.
25. Микієвич М. М., Яворська І. М. Правотлумачна діяльність Суду Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 115 (Ч. II). С. 17–22.
26. Communauté économique et monétaire de l'Afrique centrale. URL: <http://www.cemac.int/publication> (дата звернення: 25.06.2021).

27. Borchard E. State insolvency and foreign bondholders: General Principles. Yale University Press. 2000. 416 p.

28. Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності від 16.05.2005 р. № 994_948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_948 (дата звернення: 20.06.2021).

29. Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про сприяння капіталовкладенням від 06.05.1992 р. № 840_009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_009 (дата звернення: 20.06.2021).

30. Статті Угоди Міжнародного валютного фонду від 22.07.1944 р. № 995_921. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_921/page (дата звернення: 25.06.2021).

31. Статті Угоди про міжнародний банк реконструкції та розвитку від 1.01.1945 р. №996_028. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_028 (дата звернення: 25.06.2021).

32. Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком (проєкт «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України») від 22.04.2015 р. № 971_014. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/971_014/page3?text%FE%F0%E8%F1%E4#w11 (дата звернення: 21.06.2021).

33. Угода про створення Платіжного союзу держав-учасниць Співдружності незалежних держав від 21.10.1994 р. № 997_387. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_387 (дата звернення: 21.06.2021).

34. Конвенція між Урядом України і Урядом Французької Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 30.01.1997 р. № 250_001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_001 (дата звернення: 25.06.2021).

35. Кредитна угода про Позику на розвиток підприємств між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 11.07.1996 р. №996_672. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_672?find=1&text=%F1%F3%E4#w11 (дата звернення: 20.06.2021).

36. Хадсон М. О. Международные суды в прошлом и будущем : пер. с англ. Москва : Гос. изд-во иностр. лит., 1947. 392 с.

37. У Гаазі створено міжнародну організацію для розгляду складних фінансових суперечок. *Кореспондент*. 16 січня 2012 р. URL: <https://ua.korrespondent.net/business/financial/1308781-ugaazi-stvoreno-mizhnarodnu-organizaciyu-dlya-rozglyadu-skladnih-finansovih-superech> (дата звернення 03.07.2021 р.).

References

1. Lazebynyk, L.L. (2017). *Mizhnarodne finansove pravo*. Irpin: Universytet DFS Ukrainy [in Ukrainian].

2. Plotnikov, O.V. (2013). *Vplyv mizhnarodnykh sudovykh orhaniv prava na frahmentatsiiu mizhnarodnoho prava. Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

3. Butkevych, V.H., Mytsyk, V.V., Zadorozhnyi, O.V. (2002). *Mizhnarodne pravo. Osnovy teorii*. V.H. Butkevych (Ed.). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

4. II Konventsiiia pro obmezhennia zastosuvannia syly u razi stiahnennia dohovirnykh borhovyykh zobov'язan vid 18.10.1907 r. № 995_444. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_444/sp:max25.

5. Statut Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii i Statut Mizhnarodnoho Sudu vid 26.06.1945 r. № 995_010. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010995_444/sp:max25.

6. Tolstykh, V. (2012). *Rishennia mizhnarodnykh sudiv. Mizhnarodne pravo – International law*, 2, 41–54 [in Ukrainian].

7. Brownlie, I. (2003). *Principles of public international law*. Oxford: Oxford University Press.

8. *Justice in International Law. Selected Writings of Judge Schwebel Stephen M.* (2008). Cambridge University Press. URL: <https://www.amazon.com/Justice-International-Law-Selected-Writings/dp/0521072999>.

9. Case Concerning the Payment of Various Serbian Loans Issued in France. 12 July 1929, Judgment № 14. URL: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1929.07.12_payment1.htm.
10. Delo o nekotoryh norvezhskih zajmah. Reshenie ot 6 ijulja 1957 goda. *Kratkoe izlozhenie reshenij, konsul'tativnyh zakljuchenij i postanovlenij Mezhdunarodnogo Suda 1948-1991 – Summary of Judgments, Advisory Opinions and Orders of the International Court of Justice 1948-1991*. OON. 1993. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/summaries/summaries-1948-1991-ru.pdf> [in Russian].
11. Konventsia pro poriadok vyrishennia investytsiinykh sporiv mizh derzhavamy ta inozemnyymi osobamy vid 18.05.1965 r. №995_060 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_060.
12. Carina, M.A. (2017). Pravovaja priroda Mezhdunarodnogo centra po uregulirovaniu investicionnyh sporov (MCUIS). *Zhurnal zarubezhnogo zakonodatel'stva i sravnitel'nogo pravovedenija – Journal of Foreign Law and Comparative Law*, 4, 106–113 [in Russian].
13. Ramkovyi dohovor mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom Uhors'hchyny pro nadannia kredytu na umovakh pov'язanoi dopomohy vid 24.11.2016 r. № 348_001-16. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/348_001-16/paran2#n2.
14. Primenenie mezhdunarodnoj konvencii o bor'be s finansirovaniem terrorizma i mezhdunarodnoj konvencii o likvidacii vseh form rasovoj diskriminacii (Ukraina protiv Rossijskoj Federacii) [Vremennye mery]. Postanovlenie ot 19 aprelja 2017 goda. *Kratkoe izlozhenie reshenij, konsul'tativnyh zakljuchenij i postanovlenij Mezhdunarodnogo Suda 2013-2017 gody – Summary of Judgments, Advisory Opinions and Orders of the International Court of Justice 2013-2017*. OON. 2019. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/summaries/summaries-2013-2017-ru.pdf> [in Russian].
15. Mizhnarodna konventsia pro borotbu z finansuvanniam terorizmu vid 09.12.1999 r. №995_518. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_518.
16. Vaitsekhovska, O.R. (2019). Mizhnarodnyi finansovy pravoporiadok: teoretychni zasady ta suchasnyi stan rozvytku. Chernivtsi: Druk Art [in Ukrainian].
17. Polozhenie ob Jekonomicheskom sude Sodruzhestva Nezavisimyh gosudarstv ot 6.07.1992 g. URL: http://sudsng.org/download_files/docs/dk17s021p_01.pdf [in Russian].
18. Konsul'tativnoe zakljuchenie Jekonomicheskogo Suda Sodruzhestva nezavisimyh gosudarstv o tolkovanii punktov 1 i 3 stat'i 3 Dogovora o sozdanii Mezhgosudarstvennogo fonda gumanitarnogo sotrudnichestva gosudarstv-uchastnikov Sodruzhestva nezavisimyh gosudarstv ot 25 maja 2006 goda, stat'i 4, chasti pjat'oj stat'i 9, chasti chetvert'oj stat'i 10, chasti pervoj stat'i 11, punktov 1 i 3 stat'i 12 Ustava Mezhgosudarstvennogo fonda gumanitarnogo sotrudnichestva gosudarstv-uchastnikov Sodruzhestva nezavisimyh gosudarstv, utverzhdenno Dogovorom ot 25 maja 2006 goda, punktov 1 i 3 Reshenija Soveta glav pravitel'stv Sodruzhestva Nezavisimyh Gosudarstv o finansovom obespechenii dejatel'nosti organov Mezhgosudarstvennogo fonda gumanitarnogo sotrudnichestva gosudarstv-uchastnikov Sodruzhestva Nezavisimyh Gosudarstv i predel'noj chislennosti ego Ispolnitel'noj direktcii ot 25 maja 2007 goda (s izmenenijami ot 14 nojabrja 2008 goda) ot 8 fevralja 2012 goda № 01–1/3–11. URL: http://sudsng.org/download_files/rh/2012/zk_01-1_3-11_08022012.pdf [in Russian].
19. Uhoda pro rozmir derzhavnogo myta ta poriadok yoho stiahennia pry rozghliadi hospodarskykh sporiv mizh sub'iektamy hospodariuvannia riznykh derzhav vid 24.12.1993 r. №997_895. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_895.
20. Ostrouhov, B.A. (2011). Suverenitet gosudarstv v mezhdunarodnom finansovom prave (problemy realizacii suverennyh prav i mezhdunarodnogo pravosudija). *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
21. Kovalev, A.A. (2007). Mezhdunarodnoe jekonomicheskoe pravo i pravovoe regulirovanie mezhdunarodnoj jekonomicheskoi dejatel'nosti. Moscow: Nauchnaja kniga [in Russian].
22. Statut Suda Evrazijskogo jekonomicheskogo soobshhestva ot 05.06.2010 g. URL: http://www.consultant.ru/ocument/cons_doc_LAW_103670/f19a828259e8cd58b46dd2705e3fabf1be7a259a/ [in Russian].
23. Soglashenie o soglasovannyh principah valjutnoj politiki/ Zakljucheno v g. Moskve 09.12.2010. (prekratilo dejstvie s 01.01.2015 na osnovanii mezhdunarodnogo dogovora ot 29.05.2015). URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_113001/ [in Russian].

24. Komarova, T. V. (2012). Sud Yevropeiskoho Soiuzu ta mizhnarodnyi pravoporiadok. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn – Current issues of international relations, issue 108 (part I)*, 219–224 [in Ukrainian].

25. Mykiiievych, M.M., Yavorska, I.M. (2013). Pravotlumachna diialnist Sudu Yevropeiskoho Soiuzu. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn – Current issues of international relations, issue 115 (part II)*, 17–22 [in Ukrainian].

26. Communauté économique et monétaire de l’Afrique centrale. URL: <http://www.cemac.int/publication>.

27. Borchard, E. (2000). State insolvency and foreign bondholders: General Principles. Yale University Press.

28. Konventsiia Rady Yevropy pro vidmyvannia, vyjavlennia, vyluchennia ta konfiskatsiiu dokhodiv vid zlochnoi diialnosti vid 16.05.2005 r. № 994_948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_948.

29. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Spoluchenykh Shtativ Ameryky pro spriannia kapitalovkladenniam vid 06.05.1992 r. № 840_009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_009.

30. Statti Uhody Mizhnarodnogo valiutnogo fondu vid 22.07.1944 r. № 995_921. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_921/page.

31. Statti Uhody pro mizhnarodnyi bank rekonstruktsii ta rozvytku vid 01.01.1945 r. № 996_028. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_028.

32. Finansova uhoda mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym investytsiinym bankom (proiekt “Nadzvychna kredytna prohrama dlia vidnovlennia Ukrainy”) vid 22.04.2015 r. № 971_014. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/971_014/page3?text%FE%F0% E8%F1%E4#w11.

33. Uhoda pro stvorennia Platizhnogo soiuzu derzhav-uchasnyts Spivdruzhnosti nezaleznykh derzhav vid 21.10.1994 r. № 997_387. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_387.

34. Konventsiia mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Frantsuzkoi Respubliky pro unykennia podviinoho opodatkovannia ta poperedzhennia podatkovykh ukhylen stosovno podatkov na dokhody i maino vid 30.01.1997 r. № 250_001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_001.

35. Kredytna uhoda pro Pozyku na rozvytok pidpriemstv mizh Ukrainoiu ta Mizhnarodnym bankom rekonstruktsii ta rozvytku vid 11.07.1996 r. № 996_672. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_672?find=1&text=%F1%F3%E4#w11.

36. Hadson, M.O. (1947). Mezhdunarodnye sudy v proshlom i budushhem. Moscow: Gos. izd-vo inostr. lit. [in Russian].

37. U Haazi stvoreno mizhnarodnu orhanizatsiiu dlia rozghliadu skladnykh finansovykh superechok. (2012). *Korespondent – Correspondent*. 16 sichnia 2012 r. URL: <https://ua.korrespondent.net/business/financial/1308781-u-gaazi-stvoreno-mizhnarodnu-organizaciyu-dlya-rozglyadu-skladnih-finansovih-superech>.

Vaitsekhovska O., Doctor in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of European and Comparative Law, Law Faculty, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine, Chernivtsi.

e-mail: o.vaitsehovska@chnu.edu.ua ; ORCID 0000-0002-2313-033X

Chepel O., PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of European and Comparative Law, Law Faculty, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine, Chernivtsi.

e-mail: o.chepel@chnu.edu.ua ; ORCID 0000-0001-5995-7569

The role of international courts’ decisions in the system of sources of international financial law

The paper deals with the analysis of the legal nature of international courts’ decisions and their impact on the international financial legal order. The author claims that decisions of international courts,

creating no new international legal financial norms, act as an additional source of international financial law, having no autonomy, and in combination with other sources of international law, performs the following functions: 1) regulatory-prescriptive (via opinio juris of existing traditions in interstate practice in the financial sphere transforming them into international customary law); 2) regulatory-affirming (confirming the legal nature of the international agreement between the subjects of international financial relations which caused a disputable situation).

The judicial practice on financial issues and specificity of functioning of such judicial institutions as the Permanent Court of International Justice, the International Court of Justice, the CIS Economic Court, the Court of Justice of the European Union, the Court of Justice of the Central African Economic and Monetary Community, etc. are examined. The features of the provisions of international agreements on financial issues regarding the procedure for resolving disputes between the parties of the agreement about its implementation are analyzed.

The paper explores particularities of the origin and development of the idea of the creation of an international financial court. Amid modern processes of the rapid growth of the amount of cross-border financial flows in the context of globalization, which is the consequence of the implementation of numerous international financial agreements, the idea of creation of an international financial court, which was first suggested in 1935, due to the complexity of legal nature of interstate financial disputes, is an objective necessity.

The following features intrinsic to decisions of international courts (including decisions on financial issues) have been identified: 1) locality (binding only on the parties involved in the case, and only in the current case); 2) situatedness and unprompted appearance; 3) impartiality (due to the judges' lack of political interest); 4) authority (international courts include generally recognized experts in international law).

Keywords: decisions of the international court; the International Court of Justice; sources of international financial law.

Рекомендоване цитування: Вайцеховська О. Р., Чепель О. Д. Роль рішень міжнародних судів у системі джерел міжнародного фінансового права. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 155. С. 254–272. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.155.238447>.

Suggested Citation: Vaitsekhovska, O., Chepel, O. (2021). Rol rishen mizhnarodnykh sudiv u systemi dzherel mizhnarodnoho finansovoho prava [The role of international courts' decisions in the system of sources of international financial law]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 155*, 254–272. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.155.238447> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 06.08.2021 р.